

Яценко Ю.В.

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна
Особливості сприйняття підлітками ставлення до них батьків

Початок підліткового періоду характеризується різними новоутвореннями особистісного розвитку, найважливішими з яких є становлення нового рівня самосвідомості, виникнення відчуття і образу дорослості, тенденція до самостійності. У підлітка виникає уявлення про себе як про дорослішу людину, що визначає його переорієнтацію з дитячих норм на дорослі. В цей час у відносинах підлітків з батьками починається якісно новий етап, їх відносини стають складнішими і суперечливими. Яскраво виявляють себе як прагнення до незалежності, до рівноправних відносин з дорослими, так і очікування від дорослих допомоги, підтримки і захисту. Оскільки у підлітка з'являється потреба у визнанні його дорослості оточуючими, орієнтація на педагогічні і батьківські оцінки все більше поступаються місцем думці однолітків, які вважають підлітка дорослим. Підліток починає знаходити собі зразки поза сім'єю, але рівняння на дорослих все-таки залишається, лише в іншій формі — в прагненні набуття якостей дорослих. Не зважаючи на зменшення впливу сім'ї в період дорослішання, особа батьків не втрачає своєї значущості. Звернені до проблеми сприйняття підлітками їх відносин з батьками дослідження А. Карабанової, А.І. Подольського, Л.І. Вассермана, Е.Е. Роміцина, А.Я. Варга, В.У. Століна, А.С. Співаковської і ін.

Результати аналізу наукової літератури демонструють, що до порушення темпу психічного розвитку дитини приводить поєднання неоднорідних чинників. Ці чинники часто знаходяться в різному поєднанні один з одним, з переважанням того або іншого виду дефіцитарності та психогенних впливів. Виділення ролі кожного з них представляє практичний інтерес, оскільки дозволяє знайти точніші діагностичні критерії для діагнозу психічного розвитку дитини. Роль сімейного чинника в порівнянні з іншими, на наш погляд викликає найбільший інтерес. Це і визначило вибір теми даної роботи.

Об'єктом дослідження є міжособові відносини.

Предметом – дитячо-батьківські відносини підлітків з батьками.

Мета дослідження – вивчити особливості сприйняття підлітками різної статі, ставлення до них батьків.

Нами був використаний опитувальник «Виявлення відношення хлопців та дівчат до життя в своїй сім'ї» Т.Шрайбера. Для статистичної обробки результатів був застосований t-критерій Ст'юдента. Як випробовувані виступили учні старших класів Чугуївської ООШ№7 у віці від 14 до 16 років. У дослідженні взяли участь 43 особи (19 дівчат і 24 хлопця).

Ми виявили специфіку ставлення старшокласників до життя в своїй сім'ї.

Результати отримані за допомогою методики представлені в таблиці

Таблиця

Показники відношення до життя у своїй сім'ї (М+м)		
№	Групи випробовуваних	Показники
1	хлопці	65,48+0,20
2	дівчата	59,76+1,63
T	15,88	
P	0,01	

В ході дослідження були отримані наступні результати:

Дані представлені в таблиці свідчать про те, що у хлопців та дівчат виявлені достовірні відмінності по відношенню до життя у своїй сім'ї. Показник хлопчиків склав (65,48+0,20), дівчаток (59,76+1,63), зафіксована значна відмінність $p=0,01$. На основі отриманих даних, можна передбачити, що хлопчики проявляють більш краще відношення до життя в своїй сім'ї, ніж дівчата. На наш погляд це може бути пояснено наступним чином: прагнучи гідно виховати своє дитя батьки більш вимогливо ставляться до дочок, в той же час обмежуючи їх самостійність.

Значною мірою на визначення такої закономірності в перехідному віці впливає період емансипації дитини від батьків. Процес цей є складним і багатовимірним, що виявляється в тому, наскільки жорстко батьки регулюють поведінку сина чи дочки, або нормативною, яка показує чи орієнтується підліток на ті ж норми і цінності що і його батьки, або на якісь інші. Кожен їх цих аспектів емансипації має власну логіку. У основі емоційної прихильності дитини до батьків спочатку лежить залежність від них, причому мати в цьому відношенні зазвичай дітям ближче, ніж батько. У міру зростання самостійності, особливо в перехідному віці, така залежність починає обтяжувати, з яким підліток бореться. Відчуваючи охолодження, багато батьків вважають, що діти їх розлюбили, скаржаться на їх черствість і т.і. Але після того, як критичний період проходить, емоційний контакт з батьками, якщо вони самі його не зіпсували, зазвичай

відновлюється, вже на вищому, свідомішому рівні. Зростання самостійності обмежує і функції батьківської влади. До старших класів поведінкова автономія, як правило, вже вельми велика: старшокласник самостійно розподіляє свій час, вибирає друзів, способи дозвілля і таке інше. У сім'ях з більш-менш авторитарним устроєм ця автономізація інколи викликає гострі конфлікти.

В заключенні відзначимо, що цей момент вимагає додаткових досліджень, спрямованих на визначення об'єктивної картини батьківсько-дитячих відносин.

Література:

1. Вассерман Л.И., Горьковская И.А., Ромицина Е.Е. Родители глазами подростка.-СПб., 2004.
2. Драгунова Т.В. Психологические особенности подростка//Возрастная и педагогическая психология/Под ред. А.В.Петровского.-М., 1973.
3. Макушина О.П. Причины психологической зависимости от родителей в подростковом возрасте//Вопр.психологии 2002, №5.-с.42-48.
4. Фомичева А.Ф. Образ родителей и представленность отношений с ними у подростков//Психологическая наука и образование-2005.-№3.-М., с.26-40.